

**SOSYAL HİZMET FAALİYET ALANINDA BÖLGESEL UZMANLAŞMADAN
İRAKSAMA TESPİT YÖNTEMİ VE TEKİRDAĞ ÖRNEĞİ (2008-2017)**
**THE METHOD OF DIVERGENCE FROM REGIONAL SPECIFICATION FOR
SOCIAL WORK ACTIVITIES WITHOUT ACCOMMODATION: A CASE STUDY
FROM TEKIRDAG (2008-2017)**

Ayşe Nur ÇİFTÇİ¹, Murat ÇİFTÇİ²

1. Doktorant, MA, MA, BA., Kırklareli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Anabilim Dalı Doktora Programı, aysenurarslan1987@gmail.com, aysenur_ars_lan@hotmail.com, <https://orcid.org/0000-0003-0928-644X>
2. Doçent, PhD, PhD, MA, MA, BA, BA, Trakya Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Bölümü, muratciftci@trakya.edu.tr, drmuratciftci@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0002-6277-6360>

Makale Türü Article Type
Araştırma Makalesi Research Article

Başvuru Tarihi Application Date
18.07.2019 07.18.2019

Yayına Kabul Tarihi Admission Date
19.03.2020 03.19.2020

DOI

<https://doi.org/10.30798/makuiibf.593512>

* Bu çalışma Kasım 2018’de Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi’nde düzenlenen The Second International Conference on Current Trends in The Middle East 2018 isimli uluslararası konferansta sözlü bildiri olarak sunulup özeti bildiriler kitabında yayımlanan “Sosyal Hizmet Faaliyet Alanında Bölgesel Uzmanlaşmadan İraksama Tespit Yöntemi ve Tekirdağ Örneği (2008-2016)” adlı çalışmanın güncellenerek genişletilmiş ve geliştirilmiş tam metnidir.

Öz

Bu çalışmada Tekirdağ uygulama örneğiyle son on senedir giderek artan öneme sahip olan sosyal hizmetler faaliyet alanında mevcut uzmanlaşma katsayısına göre düşük uzmanlaşma başlangıcı, uzmanlaşma başlangıcı, yüksek uzmanlaşma başlangıcı ve tam uzmanlaşma başlangıcından ne kadarlık iraksamanın olduğunu tespitine odaklanılmıştır. Analize konu olan on yıllık veri seti (2008 - 2017) SGK istatistik yıllıklarından derlenmiştir. İstatistik yöntem olarak bölgesel uzmanlaşma düzeyini tanımlamada son seksen yıldır kullanılan lokasyon katsayısı (LQ) tekniğinden yararlanılmıştır. Tekirdağ’da 2008-2017 arasında sosyal hizmetler alanında lokasyon katsayısı değerleri 0,2 - 0,6 arasında gerçekleşmekte olup, alt sınır olan 0,7’ ye hiçbir yıl ulaşamamıştır. Buna karşılık il bütününde istihdamda yaşanan %72’lik artış karşılık, sosyal hizmetler faaliyet alanındaki artış 32,3 katı aşmıştır. Bu artış sosyal hizmetler faaliyet alanında Türkiye bütünündeki 13,5 katlık artışın da üzerindedir. Tekirdağ’daki mevcut istihdam düzeyi 2008 - 2017 arasında, 0,7’lik sınırdan 49 – 685 kişi, 1,25’lik sınırdan 87 - 1223 kişi, 2’lik sınırdan 139 - 1956 kişi, 3’ lük sınırdansa 208 - 2934 kişi iraksamıştır.

Anahtar Kelimeler: Çalışma Ekonomisi, Sosyal Hizmet, Sosyal Politika, Bölge Planlama, Bölgesel İktisat, İktisadi Demografi, Çalışma Sosyolojisi,

Abstract

In this study, with the example of Tekirdag application, which for the last ten years in the social work activities without accommodation owns an increasing importance, according to the current location quotient, the beginning of low specialization/ specialization/ high specialization/ and full specialization were focused on determining the degree of divergence. The ten-year data set (2008-2017) was compiled from the SSI statistics annuals. As the statistical method, the location quotient (LQ) technique has been used in defining the level of regional specialization. The location quotient in social work activities without accommodation in Tekirdağ from 2008 to 2017 is accrued from 0.2 to 0.6 and the lower limit of 0.7 has not been reached any year. On the other hand, despite the 72% increase in employment in the whole city, the increase in social work activities without accommodation has exceeded 32.3 times. This increase is above the 13.5-fold increase in Turkey in social services in the whole field of activity. The current employment level in Tekirdag from 2008 to 2017, is diverged 49-685 person from 0.7 border, 87-1223 person from 1.25 border, 139-1956 person from the 2.0 border and 208-2934 person from the 3.0 border.

Keywords: Labor Economics, Social Work Activities, Social Politics, Regional Planning, Regional Economics, Economic Demography, Sociology Of Work,

EXTENDED SUMMARY

Background

Social work activities are among the areas of social policy implementers in combating disadvantages. As the area covered by social policy expands, the type and quantity of disadvantaged groups that this activity focuses on increases with each passing day. Located in the hinterland of the Istanbul metropolis, Tekirdağ includes Çorlu which one of the industrial centers. In a vibrant economy, there is a need to solve the adaptation problems of the newly arrived native immigrants and refugees. The fact that the city is an important educational center causes the students coming from outside the city to need social support. In addition, the need for social workers increases in the fight against disadvantages caused by social problems such as crime, divorce, suicide and gender inequality.

Purpose

The first objective is to determine the level of regional specialization of social workers employed in Tekirdağ between 2008 and 2017 according to the service contract. The second objective is to determine the ten-year change in the level of divergence of the level of low specialization, specialization, high specialization and full specialization in Tekirdağ.

Method

It is possible to determine the level of regional specialization in a province based on employment data. The location quotient technique is used for this detection. Location quotient 0.7; 1.25; 2; 3 values constitute specialization constraints. Accordingly, if $0.7 \leq lq < 1.25$, then low specialization has started in the field of activity where the level of specialization is examined. If $1.25 \leq lq < 2.00$, then the beginning of specialization has been formed in the field of activity, where the level of specialization is examined. If $2.0 \leq lq < 3$, then there is a high level of specialization in the field of activity, where the level of specialization is considered. In other words, it means that the region has become a mature sector. If $3.0 \leq lq$, then there is full specialization in the field of activity, where the level of specialization is considered. What this means is that the sector that where the level of specialization is considered, has reached a competitive maturity in that region.

Findings

The number of employees with service contracts in overall Turkey has increased 64% between 2008 and 2017. This increase is in Tekirdağ, exceeding the whole of Turkey reached 72%. The increase in the area of social service activities reached 13.5 times for the whole of Turkey, for Tekirdağ domestic it reached 32.35 times. Thus, both in Turkey and in Tekirdağ in working with service contracts in the whole area of social service activities it is experiencing

very high increases according to overall employment growth. The number of employees who are working in both public area and social service activities area in Tekirdag is much more compared with the whole of Turkey.

1. GİRİŞ

Bir insan hakları mesleği konumundaki sosyal hizmet mesleği, dünyadaki gelişimiyle benzer şekilde Türkiye’de de her geçen gün yüksek ivmeyle artan istihdam hacmiyle dikkat çekmektedir. Sosyal çalışmacı mesleği, karmaşık alanların bileşkesini bünyesinde barındırması sebebiyle, tüm toplumlarda popülerliğini korumaya aday meslekler arasında ilk sıralarda gelmektedir. Uzun yıllar boyunca da devletin temel aktör olarak sosyal hizmet faaliyetlerinin yürütücüsü olmada yaşanan dönüşümle birlikte günümüzde geline nokadaysa, kar amacı güden – gütmeyen devlet dışı organizasyonlarca da yürütülmektedir. Bu durum, özellikle 4-1/a’lı sigortalı konumundaki formel sosyal hizmet faaliyet alanı çalışanlarında da artışın temel nedenini oluşturmaktadır. Bu çalışmanın amacı da Tekirdağ il özelinde bölgesel uzmanlaşma kısıtlarına mevcut istihdam hacminin ne kadar iraksamış olduğunun ve nisbi iraksama düzeyinin 2008-2017 yılları arasındaki gelişimini analiz etmektir.

Çalışma kapsamında ilk olarak sosyal hizmet mesleğinin tarihsel gelişiminin ana hatları aktarılmıştır. İkinci aşamadaysa Türkiye’de sosyal hizmet mesleğinin geçmişten günümüze gelişimi aktarılırken, Tekirdağ ve ülke bütünündeki sosyal hizmet faaliyet alanındaki formel istihdamın dönemsel gelişimi de kısaca incelenmiştir. Çalışma sorusu, veri tasarımı ve yöntem başlıklı üçüncü bölümdeyse, çalışmanın gerçekleştirilmesindeki sebepler, verilerin temin edildiği kurum bilgileri ile uygulamada kullanılan istatistik yöntemi oluşturan uzmanlaşma katsayısı “LQ” yaklaşımı ve bu katsayıya dayanılarak türetilen mutlak ve nisbi iraksama düzeylerinin tespiti için LQ katsayısına dayanarak türetilen hesaplama yöntemleri hakkında bilgi verilmiştir. Bulgular kısmında da elde edilen istatistik sonuçların raporlanıp yorumlanmasına gidilmiştir.

2. SOSYAL ÇALIŞMACI MESLEĞİNİN GELİŞİMİ

Sosyal çalışmacı mesleğinin geçmişten günümüze ve günümüzden de geleceğe insan hakları mesleği olma vasfını taşıdığı, “Uluslararası Sosyal Hizmet Uzmanları Federasyonu” tarafından 1988 tarihli bildiriyle küresel ölçekte duyurulmuştur. “Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Komisyonu” da 1992 tarihli bildirisinde sosyal hizmet meslek değerlerinin insan haklarından ayrı tutulamayacağını deklare etmiştir. Dolayısıyla uluslararası ölçekte sosyal çalışmacının, insan hakları savunucusu, koruyucusu, **geliştiricisi** konumunda olduğu kabul edilmiş durumdadır.

Sosyal çalışmacı mesleği temelde her bireyin değerli olduğu ön kabulünü esas alarak faaliyetlerini gerçekleştirmektedir. Bu ön kabulle faaliyetlerini gerçekleştirirken de toplum

içerisindeki eşitsizliklerle mücadeleyi konu edinerek bireylerin insan onuruna yakışır yaşama erişimleri için güvence ve gelişme sağlamayı amaçlamaktadır. Ancak sosyal hizmet faaliyetleri gerçekleştirilirken de müracaatçıları etkilemeyip kendi kararlarını almalarını destekleyerek onurlarını koruyup katkı sağlamak da sosyal çalışmacının en önemli görevleri arasında yer almaktadır. Dolayısıyla sosyal çalışmacının gerçekleştireceği faaliyetlerinde müdahalenin sınırları olup, uygulamalarıyla hiçbir surette hür iradeyi zedelememesi prensip olarak kabul edilmiştir (Turan, vd., 2009: 76). Buna göre sosyal çalışmacının gerçekleştireceği faaliyetlerde ön plana çıkartması gereken temel değerlerse:

- Sosyal adalet,
- Hak temelli yaklaşım,
- İnsan onuruna ve insan haklarına saygı,
- Kendi kaderini tayin etme,
- Katılım hakkı geliştirme

bileşenlerinden oluşmaktadır (Başer, vd., 2017: 1008). Sosyal adaleti artırma amacıyla faaliyet gösteren sosyal çalışmacıların sosyal hizmet çalışmaları da beş farklı düzeyde gerçekleşebilir:

- Birey
- Aile
- Grup
- Organizasyon
- Toplum (Gökçearsan Çifçi ve Gönen, 2011: 149).

Sosyal çalışmacının faaliyetlerini gerçekleştirirken bir diğer dikkat etmesi gereken konu, uygulamanın etkilerinin kısa – orta – uzun vadeli etkilerini bir arada ele alarak değerlendirmesi ve buna göre uygulama kararını vermesidir. Dolayısıyla müracaatçıya yönelik sosyal hizmet uygulaması gerçekleştirilirken sosyal hizmet sonuçlarının uygulama esnasındaki etkilerine odaklanılması yeterli olmamaktadır (Aktaş, 2000: 30). Hâlbuki pek çok faaliyet kolunda bu kadar hassas ve uzun dönemli etki belirleme ihtiyacı bulunmamaktadır. Bu durum da sosyal hizmet faaliyetlerinin çok fazla karmaşık oluşuna yol açmakta, dolayısıyla da sosyal çalışmacının aynı zamanda çok ciddi ve yetkin bir planlayıcı olması gerekliliğine de yol açmaktadır. Günümüzde bu kadar karmaşık faaliyetleri gerçekleştirme kabiliyeti gerektiren sosyal hizmet mesleğinin de dönemsel gelişiminde ciddi farklılaşma ve dönüşüm süreci yaşanmış ve bu dönüşüm sürecinin sonucunda günümüzdeki durumuna erişilmiş durumdadır.

Sosyal hizmet mesleğinin ilk dönemlerinde sosyal hizmet faaliyetleri dini inançlarla bütünlük içerisinde olup, zamanla bilim temelli ve teknoloji yönelimli yapısına bürünerek, dini ön kabullerden sıyrılarak günümüzdeki modern kimliğine dönüşmüştür (Özateş, 2010: 93). Ancak sosyal hizmet mesleğinin modern kimliğine bürünerek faaliyetlerini gerçekleştirebilmesinin tarihi geçmişi çok da köklü değildir.

Sosyal hizmet faaliyetleri, sosyal politikanın temel uygulama araçlarındandır ve modern anlamda sosyal politikanın doğuşu da sanayi inkılabıyla birlikte şiddetlenen sınıf çatışmaları sonrasında devletin artan açlık, yoksulluk, eşitsizliğe karşı müdahale etmek zorunda kalışıyla başlamıştır (Yolcuoğlu, 2012: 146, 148). Dolayısıyla sosyal hizmetlerin modern kimliğine kavuşmasının tarihsel kökenleri de doğal olarak doğaldır.

İlk dönem sosyal hizmet çalışanları yoksullara ve muhtaç durumdakilere yardım sağlayarak mesleki faaliyetlerine başlarken, özellikle on dokuzuncu yüzyılda İngiltere ve Avrupa'dan ABD'ne göç eden göçmenlerin etkisi önemli düzeyde olmuş ve bu faaliyetlerin özellikle yerel yönetimlerin sorumluluğunda olduğu kabul edilmiştir. Sosyal yardımlar çerçevesinde şekillenen ilk dönem sosyal hizmet faaliyetlerinde kurumsal olarak modern başlangıcı 1877'de yine New York'ta kurulan "Yardım İşlerini Düzenleme Derneği" ile başlatmak mümkündür. Mary Richmond'un faaliyetleri ise profesyonelleşme anlamında son derece önemlidir. Richmond 1897'deki konuşmasında sosyal çalışmacıların yetiştirilmesi amacıyla mesleki bir okul kurulması çağrısında bulunmuş, bu çağrı üzerinde de New York Schools of Flanthrophy okulu açılmıştır. ABD'nde 1919'a kadarsa sosyal hizmet mesleğine yönelik açılan okul sayısı on yediye yükselmiştir (Acar ve Duyan, 2003: 3-5).

Sosyal hizmet faaliyetlerinin kurumsallaşma sürecinin başlangıcıysa 20. yüzyılın başlarına dayanmakta olup ilk dönemlerde uygulama alanlarına göre uzmanlaşmaya dayalı bir mesleki kapsam belirlemesine gidilmiştir. Söz konusu dönemde uzmanlaşma alanlarıysa:

- Aile refahı,
- Çocuk refahı,
- Tıbbi sosyal hizmet,
- Psikiyatrik sosyal hizmet,
- Okul sosyal hizmeti

şeklinde belirlenmiştir (T.C. Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğü, 2011: 17). Bu dönemde sosyal hizmet meslek uygulamaları içerisinde ağırlıklı olanlarsa birey ve ailenin durum değerlendirmesini gerçekleştirerek söz konusu ihtiyaçlarının

tespiti ve tespit sonrasında da maddi yardım yapılması veya kurum bakımının sağlanması şeklinde gerçekleşmiştir (Acar ve Duyan, 2003: 6).

1940'lı ve 1950'li yıllardaysa meslekteki söz konusu uzmanlaşma, mesleki uygulama yöntemlerini de etkileyerek:

- Bireysel çalışma,
- Grup çalışması,
- Toplum organizasyonu

şeklinde yönetim ve araştırma uygulama yöntemlerinin belirlenmesine ve bu yöntemlerden yararlanmaya yol açmıştır (T.C. Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğü, 2011: 18). 1940'lara kadar birey ve grup düzeyinde gerçekleştirilen mesleki uygulama yöntemlerine toplum organizasyonunun katılmasıysa "Sosyal Hizmet Okullar Birliği" tarafından 1932'de okulların müfredatlarına topluma dair tek dersin koyulmasına kadar mümkün olamamıştır (Bkz. Acar ve Duyan, 2003: 7).

Modern sosyal hizmet faaliyetlerinde ikinci önemli dönem 1960'lı ve 1970'li yıllarda yaşanmıştır. 1960'lı ve 1970'li yıllarda bireyler arası etkileşimde yaşanan artış ile sosyal haklara yönelik duyarlılığın yükselişi, beraberinde uzmanlaşma geleneğinin sistem yaklaşımına dönüşümüne yol açmıştır. Sistem yaklaşımıyla da müracaatçının psikolojik özelliklerini temel alan tek bileşenli bakış terk edilerek bio – psiko-sosyal etkileşime dayalı bakışa yerini bırakmıştır. Bu yöntem her çeşit sosyal hizmet uygulaması için ortak yöntem olarak benimsenmiştir. Söz konusu dönüşüm, sosyal hizmet mesleğinin geçmişteki gibi bir alanda uzmanlaşmayla sınırlı kalmasına imkân bırakmamakta ve toplumun karmaşık sorunlarına çözüm bulma imkânını da sınırlamaktadır. 1960'lı ve 1970'li yıllar boyunca yaşanan kapsam genişlemesi de oluşan sorunlara çözüm arama kabiliyeti anlamında sosyal çalışmacıların etkinleşmesine önemli katkı sağlamıştır (T.C. Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğü, 2011: 18).

Sosyal hizmet faaliyetlerinde sosyal çalışmacının kendisini müracaatçının yerine koymak suretiyle müracaatçıyı anlayarak onun hakkında bilgi sahibi olmaya dayalı empati kurma yaklaşımında da 1950'lerden sonra köklü değişim yaşanarak duyuşsal boyut da eklenmiştir. Buna göre değişime uğrayarak bilişsel boyuta ek olarak koruma davranışıyla motive edilen duygu, tutum ve değerleri de içeren bir süreç içerisinde değerlendirmeye gidilmeye başlanmıştır. Böylece de bilişsel boyutla sınırlı yaklaşımdaki sadece bireyin deneyimlerine ortak olunarak bilgi alınan yaklaşım, anlatılanlar karşısında kendisinde oluşan hislerden öte müracaatçının hislerine de odaklanılan sosyal hizmet çalışmasına duyuşsal boyutu da eklemiştir (Tuncay ve İl, 2009: 41).

1970'lerden itibaren dünya genelinde hâkim olan neoliberal akımların sosyal devlete karşı takındığı olumsuz tutumun bir neticesi olarak sosyal hizmet uygulamalarında da değişim talepleri gündeme gelmiştir. Altınçağ boyunca gerçekleştirilen sosyal güvenlik harcamalarının devlet bütçesinde yol açtığı ağır yükün ekonomileri hantallaştırdığı ve bu kapsamda sunulan sosyal hizmetlerin bireyleri bedavacılığa alıştırdığı yönünde eleştiriler oluşmuştur. Bu eleştirilerin sonucu olarak da, sosyal hizmet uygulamalarının devlet sorumluluğundan çıkartılarak sorumluluk aktarımının merkezi yönetimlerden yerel birimlere doğru gerçekleştirilmesi savunulmuştur (T.C. Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğü, 2011: 18).

3. TÜRKİYE'DE SOSYAL ÇALIŞMACI MESLEĞİ VE MESLEKİ İSTİHDAMIN GELİŞİMİ

Klasik Osmanlı döneminde bugünkü sosyal yardım ve sosyal hizmet faaliyetlerine denk gelen uygulamaların devletçe gerçekleştirilip gerçekleştirilememesine bakılmaksızın ağırlıklı olarak vakıflar kanalıyla gerçekleştirildiği görülmektedir (Ateş, 55-56). İncik (2015: 193)'ın da vurguladığı üzere sosyal hizmetler İslam uygarlığında ve doğal olarak da bu uygarlığın en büyük temsilcileri arasında yer alan Osmanlı İmparatorluğu'nda siyasi erke bırakılmamış, Allah'ın gözetiminde olarak kabul edilen, zamanla bozulmaya uğramayan, mutlak ve ebedi tarafsız bir kurum özelliğindeki vakıflara bağlanmıştır. Devlet siyasetindeki kararsızlıklarla birlikte geçici karakterin varlığı, sosyal hizmetleri devamlı bir dini görev, bir hayır işi olarak meşrulaştırılacak şekilde vakıf kurumuna bırakmıştır. Modern devletin görevi olan kamu hizmetlerinin vakıflar tarafından gerçekleştirilmesi, Rumeli'de pek çok kentin kuruluşunda da vakıfların başlıca aktör oluşlarını beraberinde getirmiştir (İncik, 2016: 223). Bu dönemde vakıflar kanalıyla gerçekleştirilen sosyal yardım ve hizmet uygulamaları da çağdaşı Batı ülkelerine göre son derece gelişkindir. Osmanlı ekonomisinde toprakların %20'si vakıf sistemi dâhilinde olup, toprak gelirleri içerisindeki ağırlığı da %20-%25 bandında gerçekleşmiştir (Tabakoğlu, 2012: 308-309). Dolayısıyla hem Ortaçağ'da malikâne içerisine hapsolan kapalı malikâne ekonomisinin hâkim olduğu Avrupa'da, hem de zengin tüccar zümrenin orantısız gelir ve servet sahibi olduğu ve yoksul yasalarıyla prangalı olarak belirlenen mekânlarda yoksulların zorla çalıştırıldığı Merkantilist preendüstriyel evredeki Avrupa'da sosyal hizmet faaliyetlerinin Osmanlı coğrafyasındaki mevcut hacimle yarışma imkânı bulunmamaktadır. Keza Akozan (1969: 305-306)'ın dikkat çektiği üzere sosyal yardım ve sosyal hizmet uygulamalarının gerçekleştirildiği binalar karşılaştırıldığında da, Osmanlı külliyelerinin İngiliz ve Fransız muadillerine göre çok daha çeşitlilik arz ettiği görülmektedir.

Sosyal ve beledi faaliyetleri gerçekleştiren vakıfların önemli bölümünün reaya yerine Sultan ve akrabalarınca kurulan müesseseler olduğunun da altının çizilmesi gereklidir (Çiftçi, 2011: 635). İmparatorluğun ilk üç asrında sultanefendiler ile vezirlere büyük ve güçlü vakıflar kurmaları amacıyla sıklıkla geniş arazilerin temlik edildiği görülmektedir (İnalçık, 2004: 166-167). Böylece de en zengin ve güçlü vakıflar da sultan vakıfları olarak karşımıza çıkmaktadır. Dolayısıyla doğrudan devlet faaliyeti olarak gerçekleştirilmese dahi teolojik meşruiyete dayandırılarak ülkenin mülk sahibinin padişah olduğu düşünüldüğünde, söz konusu uygulayıcı vakıfların da dolaylı devlet kurumu işlevi gördüğünün savunulması mümkündür. Sonuçta sosyal hizmetleri ağırlıklı olarak gerçekleştiren sultan vakıflarının kurucusu olan valide sultanlara, sultanefendilere ve vezirlere vakıf kurmaları amacıyla temlik veren de padişaktır. Osmanlı'daki 1826'da Evkaf-ı Hümayun Nezareti'ne bağlanmalarıyla birlikte vakıfların faaliyetleri de yoksullara yönelik hizmetler de devlet eliyle gerçekleştirilmeye başlanmıştır (Karataş, 2015: 17). Ayrıca belediyelerin kuruluşuyla birlikte vakıflar kanalıyla gerçekleştirilen sosyal hizmet faaliyetlerinin modern devletin sosyal hizmet taahhütlerini gerçekleştirme sürecine girişini de beraberinde getirmiştir (Berger, 2006: 167). Özetle Türkiye'de tarihsel süreç incelendiğinde son derece köklü bir sosyal hizmet geleneğinin varlığıyla karşılaşılmaktadır. Bu köklü geçmiş ve AB'ye uyum süreci, günümüzde de sosyal hizmet faaliyetlerinin gelişimini desteklemektedir.

AB'ye uyum süreci kapsamında sosyal hizmet faaliyetlerinin de uluslararası norm ve standartlara uyumlu hale dönüştürülmesi ihtiyacı oluşmuştur. Ancak merkezi yönetim ve yerel birimler arasında koordinasyon sorunu bir türlü aşılamamış olup, görev ve sorumluluklar noktasında kuralların netleştirilmesi gerçekleştirilememiştir. Buna ek olarak bölgesel düzeyde AB ile küresel ölçekte uluslar üstü normlar arasında nitelik ve nicelikte yönetimle ekonomi arasında değişen paradigmalara göre sosyal hizmet faaliyetlerinde de dalgalanmaların yaşandığı görülmektedir (Aydın, 2009: 38).

Buna ek olarak 24 Ocak Kararları sonrasında yürütülen dış rekabete açık ekonomi politikasını destekleyecek sosyal ve siyasal yapıların da oluşturulması ihtiyacını doğurmuş, devletin yeniden örgütlenme gereği olarak da KİT'lerin özelleştirilmesiyle sosyal hizmet alanındaki devlet görevleri de kaydırılmaya başlanmıştır (Alakavuklar, vd., 2009: 120). Sosyal hizmet faaliyetleri de gerek devlet memurları kanununun 36. Maddesinde 1988'de yapılan değişiklikle otuz yıla yakın süre boyunca taşeron şirketlere hizmet uygulayıcılığı devriyle, gerekse de sosyal çalışmacıların özel büro ve şirketlerde sundukları hizmetlerle piyasalaşma sürecinin yaşandığı dikkat çekmektedir (Ayman Güler, 2006: 35). Sosyal hizmet uygulamalarının il özel idarelerine bırakılmasının yerleşme eğilimini açıkça göstermesinin

yanı sıra kamu kesimi dışında özel ve gönüllü kuruluşlara yer verilen karma yapının oluşturulduğu dikkat çekmektedir (Gökbayrak, 2010: 149).

AB'ye uyum kapsamında sosyal hizmet faaliyetlerinde yaşanan dönüşümleri anlamak için kısaca AB'deki uygulama dönüşümünün ana hatlarının incelenmesi yerinde olacaktır. Buna göre AB genelinde sosyal hizmet faaliyetleri yerel ve bölgesel birimlerin yetki alanlarına devredilmiş durumdadır. Hizmette yerellik ilkesi kapsamında da kamu örgütlenmesinin aşağıdan yukarıya doğru gerçekleşmesi, prensip olarak kabul edilip uygulanmaktadır. Buradaki yerellik ilkesiyse yerelleşmeden farklı olup, yetkiyi en alt kademeye bırakıp alt kademenin yetkiyi kullanmakta zorlandığı noktada bir üst kademeye yetki devrini içeren bir modeldir. Ancak AB genelinde uygulanan yerellik ilkesine dayalı sosyal hizmet uygulamalarında karşılaşılan temel sorunsu sosyal hizmet sağlayıcılarının çeşitliliğinden kaynaklanan standardizasyon sorunudur. Bu sorunu aşmak için de yerellik ilkesini uygulamakta zorlandığı noktada hizmet satın alması yoluna başvurmaktadır (Aydın, 2009: 33).

Günümüzde gelinen noktada sosyal hizmet faaliyetlerinin artarak sürmekte olduğu bir yapıyla karşılaşılmaktadır. Artık tek uygulayıcı aktör de devlet değildir. Hatta Aile ve Sosyal Destek Programı kapsamında her ailenin bir sosyal çalışmacısının olması dahi söz konusudur (Şener, 2012: 3). Dolayısıyla sosyal hizmet alanında faaliyet gösterenlerin sayısının her geçen gün süratle artması, hem köklü geleneğe, hem AB'ye uyum kapsamında hem de yönetimin ilgi ve desteğiyle gerçekleşmektedir.

Huzurevlerinden özel eğitim merkezlerine, aile danışmanlıklarına kadar çok geniş kesimde kamu kesimi dışı uygulayıcı birimlerin her geçen gün artarak yayıldığı bir süreç yaşanmaktadır. Bu durum da özel kesim kaynaklı sosyal hizmet uygulamalarının yaygınlaşmasını beraberinde getirmektedir. Özel kesimde çalışan sosyal hizmet çalışanları ile günümüzün kadrolu devlet işçisi konumundaki yakın geçmişin taşeron işçileri, ağırlıklı olarak 4-1/a kapsamında SGK'lı konumundadırlar.¹ Söz konusu kesimde her geçen gün artan bir

¹ 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu'nun 4. maddesinin a bendinde "Bu Kanunun kısa ve uzun vadeli sigorta kolları uygulaması bakımından; a) Hizmet akdi ile bir veya birden fazla işveren tarafından çalıştırılanlar...sigortalı sayılırlar" hükmü getirilmiştir. Bu kanuna istinaden de 2011/58 sayılı Kanuna Göre 4/1-(a) ve 4/1-(b) Kapsamındaki Sigortalıların Tahsis İşlemleri başlıklı SGK genelgesinin 4. maddesinde "Kanunun 4. maddesinin birinci fıkrasının; (a) bendi kapsamında olanlar hizmet akdi ile çalışanları (mülga 506 ve 2925 sayılı kanunlara tabi olanlar), (b) bendi kapsamında olanlar köy ve mahalle muhtarları ile hizmet akdine bağlı olmaksızın kendi adına ve hesabına bağımsız çalışanları (mülga 1479 ve 2926 sayılı kanunlara tabi olanlar), (c) bendi kapsamında olanlar ise kamu görevlilerini (5434 sayılı Kanuna tabi olanlar), ifade etmektedir. Bu Genelgede söz konusu sigortalılar kısaca 4/1-(a), 4/1-(b) ve 4/1-(c) sigortalıları olarak nitelendirilmiştir." ifadesine yer verilmiştir. Buna göre 5510 sayılı kanunla yürürlükten kaldırılan 506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanun ile 2925 sayılı Tarım İşçileri Sosyal Sigortalar Kanunu kapsamındakilerin 4-1/(a)'lı olarak isimlendirileceği hükme bağlanmıştır (Bkz. 5510 Sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu, SGK 2011/58 Sayılı Genelgesi).

istihdam büyümesi yaşanmaktadır. Nitekim 2008’de ülke bütününde sosyal hizmet faaliyet kolunda 4-1/a kapsamında sigortalı olarak çalışan sayısı 3851 kişiyken 2017’ye gelindiğinde bu sayı 51,981 kişiye sığmıştır (SGK, 2009-2018). Sosyal hizmet faaliyet alanındaki istihdamda yaşanan artış da 13,5 kata ulaşmıştır.

4. TEKİRDAĞ’DA TEMEL SOSYOEKONOMİK YAPI KAYNAKLI SOSYAL HİZMET FAALİYETLERİNE ELVERİŞLİLİK DURUMU

Tekirdağ’da 2007’de 728 bin civarındaki nüfus 277 bin kişilik artışla 1 milyon sınırını aşmıştır. On yıllık süreçte söz konusu nisbi nüfus artışı da %38’e ulaşmıştır. Nüfusun üç ana yaş grubuna göre sayısal dağılımına bakıldığında, 2007’de 0-14 yaş grubundaki çocuk nüfus 105,600; 15-64 yaş grubundaki iktisaden faal nüfus 675,583 ve 65 yaş ve üstüye 5,787 kişi olarak gerçekleşmiştir. Bu nüfus hacmi 2017’de 0-14 yaş grubundaki çocuk nüfus 144,609; 15-64 yaş grubundaki iktisaden faal nüfus 941,913 ve 65 yaş ve üstüye 81,059 kişi olarak gerçekleşmiştir. Yaş gruplarına göre 2007-2017 arasında üç ana yaş grubuna göre yaşanan nüfus değişimi ise 0-14 yaş grubundaki çocuk nüfus 39,009; 15-64 yaş grubundaki iktisaden faal nüfus 266,330 ve 65 yaş ve üstüye 28,272 kişi olarak gerçekleşmiştir. Nisbi değişim ise 0-14 yaş grubundaki çocuk nüfusta %36,9; 15-64 yaş grubundaki iktisaden faal nüfus %39,4; 65 yaş ve üstü içinse %53,6 oranında değişim yaşanmıştır (Bkz. Tablo 1).

Tablo 1. Tekirdağ’da Toplam ve Üç Ana Yaş Grubuna Göre Nüfus

Yıllar	0-14 yaş grubu	15-64 yaş grubu	65+ yaş grubu	Toplam nüfus
2017	144 609	941 913	81 059	1 005 463
2007	105 600	675 583	52 787	728 396
Değişim (Kişi)	39 009	266 330	28 272	277 067
Değişim (%)	36,9	39,4	53,6	38,0

Kaynak: TÜİK, İbbs-Düzey1, İbbs-Düzey2, İl Ve İlçe Nüfusları, <https://biruni.tuik.gov.tr/medas/?kn=119&locale=tr>, (02.11.2018).

Sosyal hizmet gereksinimi en çok olan yaşlıların sayısının son on yılda 28 bini aşan artışla 81 bini aştığı, on yıllık dönemdeki nisbi artışın %53,6’ya ulaştığı dikkat çekmektedir. Keza yaşlılardan sonra en yoğun sosyal hizmet uygulanan yaş grubunu oluşturan çocuklarda da 144 bini aşan nüfus kitlesiyle karşılaşmaktadır. Tablo 1’de öne çıkan üçüncü bir gelişme ise, söz konusu on yıllık dönemde il genel nüfus artışının sayısal olarak 277 bini aşan nisbi olarak da %38’e ulaşmasıdır. Bu durum akla iç göç alışının il nüfusu üzerindeki baskısını akla getirmektedir. İç göç hareketleri incelendiğinde de 2007-2017 arasındaki dönemde Tekirdağ’ın aldığı birikimli (dönem toplamı) göçmen sayısının 475,632 kişiye ulaştığı, ilden çıkışların 301,366 olarak gerçekleştiği ve birikimli net göçünse 174,366 kişiye ulaştığı görülmektedir. Söz konusu dönemde ilde yaşanan nüfus artışının 277,067 kişi olduğu düşünüldüğünde, söz konusunu artışın 102,701’inin, nisbi olarak %37,1’inin Tekirdağ’a yönelik göç akımından

kaynaklandığı sonucuna ulaşılmaktadır. Tekirdağ 1975'ten bu yana sürekli net göç alan ve net göç alışı da istikrarlı olarak artan bir vilayet olma özelliği göstermektedir (Bkz. Tablo 2).

Tablo 2. Tekirdağ'da 1975-2017 Arasında Gerçekleşen Birikimli İç Göç

Dönem	Dönem Boyunca Birikimli İç Göç	Aldığı	Dönem Boyunca Birikimli İç Göç	Verdiği	Dönem Boyunca Birikimli Net Göç
1975-2017	673 471		421 676		251 795
2007-2017	475 632		301 366		174 366
1995-2000	88 618		37 283		51 335
1985-1990	49 734		31 827		17 907
1980-1985	31 066		27 628		3 438
1975-1980	28 421		23 572		4 849

Kaynak: TÜİK, İllerin aldığı, verdiği göç, net göç ve net göç hızı, 1980-2017, <http://www.tuik.gov.tr/UstMenu.do?metod=temelist>, (02.11.2018).

Bir diğer sosyal hizmet uygulamalarının aktif olarak gerçekleştirildiği kesimi oluşturan göçmenler açısından konu incelendiğinde, yukarıdaki tabloda da görüleceği üzere Tekirdağ iline yönelik göç akımı, süratlenerek artmaktadır. Dönemler arası mukayesenin yapılmasında, dönemler itibarıyla yıllık ortalama göç hızının karşılaştırılması yararlı olacaktır. Buna göre 1975-1980 arası dönemde yıllık net göç hızı binde 3,3 iken; 1980-1985 arası dönemde binde 2; 1985-1990 arası dönemde binde 9,1; 1995-2000 arası dönemde binde 18,5 ve 2007-2017 arası dönemde ise binde 20 düzeyinde gerçekleşmiştir. Özellikle 1980-1985 arası dönem sonrasında çok süratli şekilde artan bir göç baskısıyla karşılaşıldığı dikkat çekmektedir. 2007-2017 arası dönemde kente gelen göçmen sayısı neredeyse 50 bine yaklaşmış olup net göç alışı da 17 bini aşmış durumdadır (Bkz. Tablo 3).

Tablo 3. Tekirdağ'da 1975-2017 Arasında Gerçekleşen İç Göç Hareketi

Dönem	Dönem ortalama yıllık nüfusu olarak il	Dönem ortalama yıllık aldığı göç olarak	Dönem ortalama yıllık verdiği göç olarak	Dönem ortalama yıllık net göç olarak	Dönem ortalama yıllık net göç hızı (Binde)
2007-2017	873 184	47 563	30 137	17 427	20,0
1995-2000	555 916	17 724	7 457	10 267	18,5
1985-1990	392 512	9 947	6 365	3 581	9,1
1980-1985	335 542	6 213	5 526	688	2,0
1975-1980	296 239	5 684	4 714	970	3,3

Kaynak: TÜİK, İllerin aldığı, verdiği göç, net göç ve net göç hızı, 1980-2017, <http://www.tuik.gov.tr/UstMenu.do?metod=temelist>, (02.11.2018).

İlin yoğun göç alışında ekonominin payı son derece önemlidir. 2004 ve 2014 yıllarına göre üretimde sektörel dağılım incelendiğinde, tarım sektörünün üretimdeki payı 2004'te %12,3'ten %6,3'e inerken, sanayi sektörünün üretimdeki payı %52'den %57'ye, hizmetler sektörününse üretimdeki payı %35,7'den %36,7'ye yükselmiştir. Bu ağırlıklar Türkiye bütünü için tarım sektörünün üretimdeki payı 2004'te %10,8'den %7,5'e inerken, sanayi sektörünün üretimdeki payı %28,8'den %31,9'a, hizmetler sektörününse üretimdeki payı %60,4'den

%60,7'ye yükselmiştir (TUIK, **İl Bazında Gayrisafi Yurtiçi Hasıla, iktisadi faaliyet kollarına göre, NACE Rev.2, 2004-2014**, <https://biruni.tuik.gov.tr/bolgeselistatistik/sorguSayfa.do?target=tablo>, (18.01.2018). Dikkat edilecek olursa Tekirdağ kent üretiminde sanayi sektörünün payı ülke bütünündeki ağırlığın neredeyse iki katına yaklaşmaktadır. İş kazalarının en yoğun yaşandığı sektörü oluşturan sanayide yaşanan istihdam yığılmasına çalışma şartlarının zorlukları da eklendiğinde, sosyal hizmet uygulamalarına ihtiyaç duyacak iş piyasası kaynaklı kitlenin de son derece yüksek olacağı açıktır. Kentte resmi istatistiklere göre 2016'da gerçekleşen iş kazası 1052 olup, Türkiye bütünündeki iş kazaları içerisindeki ağırlığı da %1,6'yı aşmaktadır. Kadınların iş kazasına maruz kalmasındaysa ülke bütününün %4,1'inin aşıldığı dikkat çekmektedir (SGK, 2017). Hâlbuki kent nüfusu ülke nüfusunun %1,2'sinden oluşmaktadır. Dolayısıyla kentte çalışanların önemli bir bölümünün sanayide çalışan mavi yakalı oluşu, sosyal hizmet uygulamaları için dezavantajlılığın artışı da destekler niteliktedir.

Kentin ekonomik yapısı, Suriyeli sığınmacılar için de çekim alanı olmasına yol açmaktadır. Tekirdağ'daki Suriyeli sığınmacı sayısına ilişkin yapılan en eski tahmine göre 2014 yılı için olup ülke bütününde 1.6 milyonluk toplam içinde 480 kişi olarak gerçekleşmiştir (Erdoğan, 2014: 14). Bu sayı Göç İdaresi raporlarına göre 2016'da 5,937 kişiye, 2017 yılındaysa 8,645 kişiye yükselmiştir (T.C. İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, 2017: 79; T.C. İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, 2018: 83). 11 Temmuz 2019 itibarıyla göç idaresi resmi web sitesinde yayınlanan en güncel sayı ise 14,279 kişidir (T.C. İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, https://www.goc.gov.tr/icerik3/gecici-koruma_363_378_4713, 18.07.2019). Suriyeli sığınmacı sayısı 2014-19 arasında ülke bütününde tahminen iki kat civarında artış kaydetmişken, bu artış Tekirdağ için neredeyse otuz kata ulaşmıştır.

Tekirdağ'daki aile yapısı incelendiğinde, kaba evlenme hızının Türkiye ortalamasının altında, kaba boşanma hızınınsa Türkiye ortalamasının üzerinde olduğu görülmektedir. Buna göre Tekirdağ'da 2001 yılında 4310 çift evlenmişken 2017'de bu sayı 6686'ya yükselmiştir. Söz konusu on yedi yıllık sürede evlenen çiftlerin sayısındaki artış %55 olup, kaba evlilik hızı da 2001'de binde 7,33'ken 2017'de binde 6,76'ya inmiştir. Tekirdağ'da kaba evlenme hızı ülke bütünündeki evlenme hızının altındadır. Ancak aradaki makasın 2001-2017 arasında düzenli olarak azaldığı görülmektedir. Dolayısıyla evlenme eğilimindeki azalma eğilimi, ülke bütününden daha düşüktür. Tekirdağ'da 2001 yılında 721 çift boşanmışken 2017'de bu sayı 1859'a yükselmiştir. Söz konusu on yedi yıllık sürede boşanan çiftlerin sayısındaki artış 2,5 katı aşmıştır. Kaba boşanma hızı da 2001'de binde 1,23'lük oranla ülke bütünündeki binde

1,41'lik boşanma hızının altındayken, 2003'ten itibaren ülke bütünündeki boşanma hızının üzerine çıkmıştır. 2017'ye geldiğindeyse binde 1,88'lik boşanma hızıyla 1,6'lık ülke ortalamasının üzerindeki seyrini sürdürmüştür (TUİK, **Evlenme Sayısı ve Kaba Evlenme Hızı**, <https://biruni.tuik.gov.tr/ilgosterge/?locale=tr>, (02.11.2018); TUİK, **Boşanma Sayısı ve Kaba Boşanma Hızı**, <https://biruni.tuik.gov.tr/ilgosterge/?locale=tr>, (02.11.2018)). Dolayısıyla düşük evlilik ve yüksek boşanma hızı sebebiyle aileye yönelik sosyal hizmet uygulamalarına duyulan ihtiyacın da ülke bütününe göre oldukça yüksek olacağı açıktır.

Tekirdağ'da 2007 itibarıyla kaba intihar hızı da yüz binde 6,35 olup aynı yıl Türkiye'deki kaba intihar hızıysa yüz binde 3,98 oranında gerçekleşmiştir. Bu oran 2011'e geldiğinde Tekirdağ için yüz binde 3,69'a, ülke bütünündeysa 3,62'ye gerilemiştir (TUİK, 2012: 4). Her ne kadar intihar oranındaki düşüş ivmesi ülke bütününden çok daha hızlı olsa da Tekirdağ'ı Türkiye geneline göre intihar eğilimi yüksek bir il olarak değerlendirmek mümkündür. Bu durum da sosyal hizmet uygulama ihtiyacının varlığını destekleyen bir diğer unsur olarak ortaya çıkmaktadır.

Ana hatlarıyla aktarılmaya çalışılan kentin sosyo ekonomik yapısından da açıkça görüleceği üzere, toplum özelliği açısından dinamik ve sorunları oldukça fazla olan bir kent profiliyle karşılaşılmaktadır. Bu durumsa sosyal hizmet faaliyetlerine duyulan ihtiyacın, ülke bütününe göre oldukça fazla olmasını gerektirmektedir. Sosyal hizmet uygulamalarında gelinen yeni noktada da devletin merkezi ve yerel birimlerince gerçekleştirilen faaliyetlerin kısmen kar amacı güden veya gütmeyen özel kesim organizasyonlarına devri, beraberinde sosyal hizmet faaliyet alanında 4-1/a'lı istihdamında da ciddi bir artışın yaşanması beklentisini beraberinde getirmektedir.

Tekirdağ'daki ekonomik faaliyet alanlarında formel istihdam edilen bağımlı çalışanlarda yaşanan artış %61 olup, sosyal hizmet faaliyet alanında yaşanan artışsa 26,5 kata ulaşmış durumdadır. Bu durum, sosyal hizmet faaliyet alanındaki istihdamda oldukça önemli bir gelişim ivmesinin yakalandığını da destekler niteliktedir (Bkz. Tablo 4).

Tablo 4. Tekirdağ ve Türkiye bütününde sosyal hizmetler faaliyet alanı ve faaliyet alanları bütünü olarak istihdam düzeyleri (2008=100 endeksi, 2008-2017)

Yıllar/İstihdam miktarları	Tekirdağ'da sosyal hizmet	Türkiye sosyal hizmet	Türkiye bütününde sosyal hizmet	Tekirdağ'da istihdam	Türkiye'de istihdam
2008	100	100	100	100	100
2009	688	306	100	100	103
2010	982	579	114	114	114
2011	1012	654	125	125	125
2012	1959	786	133	133	136
2013	2147	842	141	141	142
2014	2306	1001	151	151	150
2015	2224	1082	157	157	159
2016	2653	1173	161	161	156
2017	3235	1350	172	172	164

Kaynak: SGK (2009-2018), İstatistik Yıllıkları 2008-2017, Ankara.

Tekirdağ'da 2008 yılında formel olarak istihdam edilen bağımlı çalışan sayısı 158,764 kişiyken bu sayı 2017'ye gelindiğinde 272420 kişiye yükselmiştir. Ülke bütünü içinse 8,8 milyondan 14,5 milyon kişiye çıkmış durumdadır. Dolayısıyla aradan geçen on yıllık sürede gerçekleşen istihdam artışı, ülke bütünü için %64,5 iken Tekirdağ il özelinde bu artış %72 olarak gerçekleşmiş olup, Tekirdağ'daki istihdam artışı ülke bütünündeki artışın biraz üzerindedir. Sosyal hizmet faaliyet alanındaysa Tekirdağ'da 2008'de 17 kişi istihdam olunmuşken, bu sayı 2017'ye gelindiğinde 550 kişiye yükselmiştir. Buna karşılık ülke bütününde 2008'deki 3,851 kişilik istihdam düzeyi 2017'de 51,981'e çıkmıştır. Dolayısıyla aradan geçen on yıllık sürede sosyal hizmet faaliyet alanındaki formel istihdamda yaşanan artış ülke bütününde 13,5 katken Tekirdağ il düzeyinde 32,4 kata ulaşmakta olup, ülke bütününe göre yaşanan artışın oldukça üzerindedir (Bkz. Tablo 5).

Tablo 5. Tekirdağ ve Türkiye bütününde sosyal hizmetler faaliyet alanı ve faaliyet alanları bütünü olarak istihdam düzeyleri (2008-2017)

Yıllar/İstihdam miktarları	Tekirdağ'da sosyal hizmet	Türkiye sosyal hizmet	Türkiye bütününde sosyal hizmet	Tekirdağ'da istihdam	Türkiye'de istihdam
2008	17	3.851	158764	8802989	
2009	117	11774	158059	9030202	
2010	167	22308	180422	10030810	
2011	172	25200	198274	11030939	
2012	333	30268	211942	11939620	
2013	365	32426	223097	12484113	
2014	392	38554	239022	13240122	
2015	378	41664	248536	13999398	
2016	451	45165	255681	13775188	
2017	550	51981	272420	14477817	

Kaynak: SGK (2009-2018), İstatistik Yıllıkları 2008-2017, Ankara.

5. YÖNTEM

5.1. Veri Tasarımı

Çalışma kapsamında gerçekleştirilecek analiz için verileri temini SGK'nın 2008-2017 yılları arasındaki yayımladığı istatistik yıllıklarından derlenmiştir.

5.2. Verilerin Analizi

Çalışmada kullanılan istatistik yöntem lokasyon (uzmanlaşma) katsayısıdır. Lokasyon katsayısı tekniğinde bölgesel birimde gerçekleşen faaliyet kolunun ülke bütününe göre daha fazla uzmanlaşmış olması durumunda, söz konusu uzmanlaşmanın bölgesel birimdeki faaliyet koluna doğru diğer bölgesel birimlerden kendisine söz konusu ekonomik faaliyeti çekebilecek güce eriştiği anlamını taşımaktadır. Dolayısıyla da bölgesel birimin lokasyon katsayısı tekniği ile tespiti yapılan uzmanlaşma düzeyine göre söz konusu faaliyet kolu açısından çekim alanı olma özelliğini göstermektedir (Çiftçi, 2018a: 4-5). Yöntem olarak tercih edilen lokasyon (uzmanlaşma) katsayısı tekniği (LQ), uzun yıllardan bu yana istihdam verilerine dayalı olarak şekillendirilip uygulanan bir istatistik tekniğidir. Katsayı değeri ve kesim noktaları, bölgesel uzmanlaşmanın ne düzeyde olduğunu tanımlamada kullanılmaktadır. Formülasyonu ise:

$$LQ_{i,j} = \left(\left(\frac{E_{i,j}}{E_{i,n}} \right) / \left(\frac{E_j}{E_n} \right) \right) \quad [1]$$

Denklem 1'de $LQ_{i,j}$ i bölgesel biriminde j sektöründeki istihdamda yaşanan uzmanlaşma katsayısını tanımlar. $E_{i,j}$ i bölgesel biriminde j sektöründe istihdam sayısını, $E_{i,n}$ i bölgesel birimindeki tüm istihdam hacmini ifade eder. E_j ülke bütününde j sektöründe istihdam toplamını, E_n ise ülkede tüm istihdam hacmini simgeler.

Miller vd (1991: 67) çok düşük düzeyde uzmanlaşmanın 0,7'lik katsayı değerine ulaşılmasıyla gerçekleştiğini savunmaktadırlar. Çiftçi (2018b: 556)'nin de detaylandığı üzere çok sayıda çalışmada katsayı değerinin 1,25'e ulaşmasıyla da bölgesel uzmanlaşmanın başlaması söz konusudur. Güçlü bölgesel uzmanlaşmaysa, AB Komisyonu destekli bölgesel kümeleme projesinde de kabul edildiği üzere 2 olarak kabul edilmektedir (Bkz. Franco vd, 2014). Ancak tam bölgesel uzmanlaşma için 2 değerinin yeterli olmayıp en az 3 değeri olması gerektiğini savunan görüşler de mevcuttur (Malmberg ve Maskell, 2002: 436). Buna göre kesim noktaları ve bölgesel uzmanlaşmada ifade ettikleri anlamları şu şekilde sıralamak mümkündür:

- $LQ < 0,70$ \Rightarrow Bölgesel uzmanlaşma başlamamıştır.
- $0,70 \leq LQ < 1,25$ \Rightarrow Düşük bölgesel uzmanlaşma başlamıştır.
- $1,25 \leq LQ < 2,00$ \Rightarrow Bölgesel uzmanlaşma vardır.
- $2,00 \leq LQ < 3,00$ \Rightarrow Yüksek bölgesel uzmanlaşma mevcuttur.

- $LQ \geq 3,00 \Rightarrow$ Tam bölgesel uzmanlaşma mevcuttur.

Kesim noktalarına göre olması bölgesel birimdeki faaliyet alanında gereken istihdam miktarının ve söz konusu istihdam miktarından ne kadarlık iraksandığının hesaplanması da mümkündür (Bkz. Çiftçi, 2018C: 242-243). Denklem 1'e göre sosyal hizmet faaliyet alanındaki istihdamda Tekirdağ il özelindeki uzmanlaşma düzeyi hesaplaması sonrasında ikinci aşamada kesim noktalarını oluşturan 0,7; 1,25; 2 ve 3 değerlerine ulaşılması için istihdam edilmesi gereken ilave istihdam miktarının hesaplanması ise denklem 2'ye dayanarak gerçekleştirilmiştir. Buna göre:

$$E'_{i,j} = E_{i,j}^{\alpha} - E_{i,j} \quad [2]$$

şeklinde hesaplanmaktadır.

Denklem 3'te $E'_{i,j}$ ile i bölgesel biriminde j sektöründe/işkolunda α uzmanlaşma sınır değerine göre mevcut istihdama ilave olması gereken istihdam miktarını simgelemektedir. Bu noktada bölgesel birimde $LQ_{i,j}^{\alpha}$ değerinin α değerini alması için gereken istihdam sayısından mevcudun çıkartılmasıyla elde edilecek hacmi tanımlamaktadır. $E_{i,j}^{\alpha}$ değerinin ne olacağı sorusu belirleyici hale gelmekte olup, değer hesaplaması denklem 3'e dayanarak tespit edilebilir. Buna göre:

$$LQ_{i,j}^{\alpha} = \left(\frac{E_{i,j}^{\alpha}}{E_{i,n}} \right) / \left(\frac{E_j}{E_n} \right) \Rightarrow E_{i,j}^{\alpha} = \frac{(\alpha \times E_j \times E_{i,n})}{E_n} \quad [3]$$

şeklinde hesaplanmaktadır.

Denklem 4'te istihdam gerçekleşmesinin bölgesel uzmanlaşma kısıtlarında beklenen istihdam miktarlarını karşılama oranlarının hesaplanmasında kullanılan formülasyona yer verilmiştir. Kısıtlarda beklenen istihdamı mevcudun karşılama oranı ρ ile sembolize edilmiştir. Buna göre:

$$\rho = \% \left[100 \times \left(\frac{E_{i,j}}{E_{i,j}^{\alpha}} \right) \right] \quad [4]$$

şeklinde hesaplanmaktadır.

Denklem 5'teyse bölgesel uzmanlaşma kısıtlarına göre gerçekleşmenin potansiyeli karşılama oranlarının %100'den ne kadar eksik olduğunun nisbi değerini tanımlayan nisbi iraksamanın hesaplanmasında kullanılan formülasyona yer verilmiştir. Nisbi iraksama katsayısı ise ρ' ile sembolize edilmiştir. Buna göre:

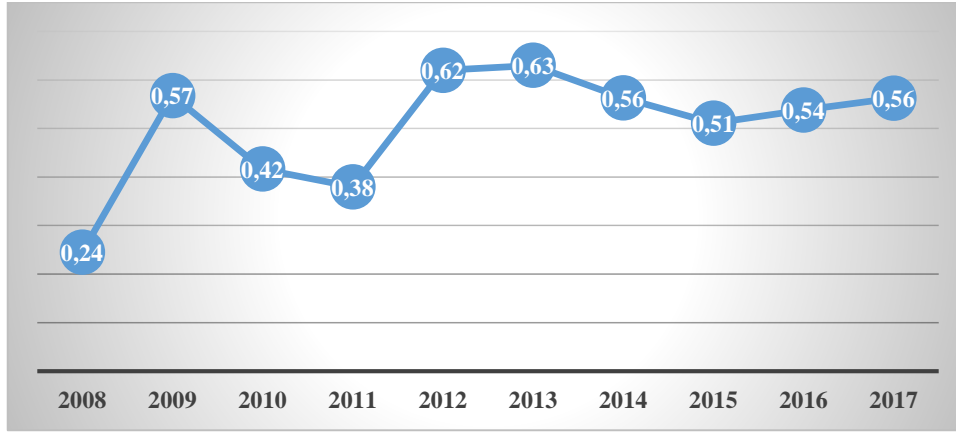
$$\rho' = \%(100 - \rho) \quad [4]$$

şeklinde hesaplanmaktadır.

6. BULGULAR

Tekirdağ'da sosyal hizmet faaliyet alanında istihdam edilenlerin sayısı 2008-2016 arasında 17 kişiden 451 kişiye yükselmiştir. 2008 yılında 0,24 olarak gerçekleşen lokasyon katsayısı, 2017'ye gelindiğinde 0,56 olarak gerçekleşerek bölgesel uzmanlaşmada ciddi bir artışın kaydedildiğini desteklemektedir (Bkz Şekil 1). Ancak bölgesel uzmanlaşma alt sınırını oluşturan 0,7'ye dahi henüz erişilememiştir.

Şekil 1. Tekirdağ'da Sosyal Hizmet Faaliyet Alanında Bölgesel Uzmanlaşmanın Gelişimi (2008-2017)

Bu noktada bölgesel uzmanlaşma başlangıcını oluşturan 0,7; yüksek uzmanlaşmayı ifade eden 1,25; çok yüksek uzmanlaşmayı tanımlayan 2 ve tam uzmanlaşmanın sınırı olarak kabul edilen 3 değerlerine ulaşılabilmesi için yıllara göre ne kadarlık ilave istihdamın gerekli olduğunu tespit etme ihtiyacı oluşmaktadır. Bu kapsamda ilk olarak mevcut ve söz konusu eşik değerler için olması gerekli faaliyet alanı istihdam miktarları hesaplanmıştır. Tablo 6'da da söz konusu istihdam değerleri 2008 – 2017 yılları arasındaki dönem için toplu olarak sunulmuştur.

Tablo 6. Sosyal Hizmetler Faaliyet Alanında Formel İstihdam (Mevcut Ve Uzmanlaşma Sınırlarına Göre Olması Gereken İstihdam Miktarları, 2008-2017)

Yıllar/İstihdam miktarları	Mevcut	LQ=0,7	LQ=1,25	LQ=2	LQ=3
2008	17	49	87	139	208
2009	117	144	258	412	618
2010	167	281	502	802	1204
2011	172	317	566	906	1359
2012	333	376	672	1075	1612
2013	365	406	724	1159	1738
2014	392	487	870	1392	2088
2015	378	518	925	1479	2219
2016	451	587	1048	1677	2515
2017	550	685	1223	1956	2934

Tablo 6'da da görüleceği üzere 2008 yılında sosyal hizmet faaliyet alanında istihdam edilen kişi sayısı 17 iken, 0,7'lik alt sınır için olması gereken istihdam miktarı 49 kişi, 1,25'lik kısıt için 87 kişi, 2'lik kısıt için 139 kişi ve 3'lük kesim noktası içinse 208 kişiye ulaşılması gereklidir. Bu sayılar 2017'ye gelindiğindeyse ülke bütününde sosyal hizmet faaliyet alanında yaşanan istihdam artışıyla birlikte 0,7'lik kısıt için 685 kişiye, 1,25'lik kısıt için 1223 kişiye;

2'lik kısıt için 1956 kişiye ve 3'lük kısıt içinse 2934 kişiye ulaşmıştır. Buna karşılık gerçekleşme ise 550 kişide kalmıştır.

Bölgesel uzmanlaşma kısıtlarında olması gereken istihdam ile mevcut istihdam arasındaki fark, yıllara göre uzmanlaşma sınırlarına kaçır kişilik istihdam eksikliğinin olduğunu gösterecektir. Tablo 7'de de olması gereken ve olan istihdam düzeyleri arasındaki farklar 2008 – 2017 yılları arasındaki dönem için toplu olarak sunulmuştur.

Tablo 7. Tekirdağ'daki Sosyal Hizmetler Faaliyet Alanında Bölgesel Uzmanlaşma Kısıtlarında Olması Gereken Formel İstihdamdan Sapma (İraksama) Miktarları (2008-2017)

Yıllar/İstihdam miktarları	LQ=0,7	LQ=1,25	LQ=2	LQ=3
2008	32	70	122	191
2009	27	141	295	501
2010	114	335	635	1037
2011	145	394	734	1187
2012	43	339	742	1279
2013	41	359	794	1373
2014	95	478	1000	1696
2015	140	547	1101	1841
2016	136	597	1226	2064
2017	135	673	1406	2384

Tablo 7'de de görüleceği üzere 2008 yılında sosyal hizmet faaliyet alanında 0,7'lik alt sınır için olması gereken ve olan istihdam arasındaki fark 32 kişi olarak gerçekleşmiştir. Bu miktar 1,25'lik kısıt için 70 kişi, 2'lik kısıt için 122 kişi ve 3'lük kesim noktası içinse 191 kişidir. Bu sayılar 2017'ye gelindiğindeyse 0,7'lik kısıt için 135 kişi, 1,25'lik kısıt için 673 kişi; 2'lik kısıt için 1406 kişi ve 3'lük kısıt içinse 2384 kişi olarak gerçekleşmiştir.

Bölgesel uzmanlaşma kısıtlarına göre olması beklenen istihdamın mevcut istihdam düzeyi olarak yüzde kaçına erişildiği ise, gerçekleşmenin potansiyelleri karşılama oranlarını vermektedir. Buna göre de tablo 8'de dört bölgesel uzmanlaşma kısıdına göre gerçekleşmenin potansiyelleri karşılama oranları 2008-2017 arası dönem için sunulmuştur.

Tablo 8. Tekirdağ'daki Sosyal Hizmetler Faaliyet Alanında Formel İstihdamda Uzmanlaşma Düzeyinin Uzmanlaşma Sınırlarına Göre Yüzdesi (Gerçekleşmenin Potansiyelleri Karşılama Oranları, 2008-2017)

Yıllar/İstihdam miktarları	LQ=0,7	LQ=1,25	LQ=2	LQ=3
2008	35,0	19,6	12,2	8,2
2009	81,1	45,4	28,4	18,9
2010	59,5	33,3	20,8	13,9
2011	54,2	30,4	19,0	12,7
2012	88,5	49,6	31,0	20,7
2013	90,0	50,4	31,5	21,0
2014	80,5	45,1	28,2	18,8
2015	73,0	40,9	25,6	17,0
2016	76,9	43,0	26,9	17,9
2017	80,3	45,0	28,1	18,7

Kısıtlardaki olması gereken istihdamla göre gerçekleşmenin yüzdesel karşılama oranları incelendiğindeyse, 2008-2017 arasında Tekirdağ il özelinde ciddi bir iyileşmeyle karşılaşılmaktadır. Buna göre 2008 yılında 0,7'lik LQ kısıdı için olması gereken istihdamı

mevcudun karşılaşma oranı %35'ken 2017'de %80,3'e yükselmiştir. Bu oran 1,25'lik LQ kısıdına göre %19,6'dan %45'e; 2'lik LQ kısıdına göre %12,2'den %28,1'e ve 3'lük LQ kısıdına göre de %8,2'den %18,7'ye çıkmış durumdadır (Bkz Tablo 8).

Gerçekleşmenin potansiyeli karşılama oranlarının %100'den ne kadar eksik olduğunun nisbi değeri ise nisbi iraksamayı ifade etmektedir. Buna göre tablo 9'da da bölgesel uzmanlaşma kısıtları olan 0,7; 1,25; 2,00; 3,00'lük kısıtlara göre sosyal hizmetler faaliyet alanındaki formel istihdamda nisbi iraksama düzeyleri sunulmuştur.

Tablo 9. Tekirdağ'daki Sosyal Hizmetler Faaliyet Alanında Formel İstihdamda Uzmanlaşma Oranları – Nisbi İraksama (% , 2008-2017)

Yıllar/İstihdam miktarları	LQ=0,7	LQ=1,25	LQ=2	LQ=3
2008	65,0	80,4	87,8	91,8
2009	18,9	54,6	71,6	81,1
2010	40,5	66,7	79,2	86,1
2011	45,8	69,6	81,0	87,3
2012	11,5	50,4	69,0	79,3
2013	10,0	49,6	68,5	79,0
2014	19,5	54,9	71,8	81,2
2015	27,0	59,1	74,4	83,0
2016	23,1	57,0	73,1	82,1
2017	19,7	55,0	71,9	81,3

Gerçekleşmenin potansiyelden nisbi iraksamaları incelendiğinde, 2008 ile 2017 arasındaki on yıllık sürede düşük bölgesel uzmanlaşma başlangıcından nisbi iraksamanın %65'ten %19,7'ye indiği görülmektedir. Bölgesel uzmanlaşma başlangıcından nisbi iraksamaysa %80,4'ten %55'e gerilemiştir. Yüksek bölgesel uzmanlaşma başlangıcından nisbi iraksamanın da ciddi düzeyde gerileyerek 87,8'den %71,9'a indiği görülmektedir. Tam bölgesel uzmanlaşma başlangıcından nisbi iraksamaysa %91,8'den %81,3'e gerileyerek yakınsamıştır.

TARTIŞMA VE SONUÇ

Sosyal hizmet mesleği dezavantajlı kesim başta olmak üzere toplum refahını artırıcı faaliyetleri konu edinen bir insan hakkı mesleği özelliğindedir. Uzun yıllar boyunca kamu kesimi kanalıyla gerçekleştirilen sosyal hizmet faaliyetleri, özellikle 1970'li yıllardan itibaren güncellik kazanan neoliberal akımların etkisiyle kamu kesiminden kademeli olarak kar amacı güden veya gütmeyen özel kesim organizasyonlarına devredilmektedir. Ülkemizde de bu eğilim, 1980'lerden sonra güncellik kazanmıştır. Kamu kesimi eliyle gerçekleştirilen sosyal hizmet faaliyetleri de başta merkezi yönetimden yerel idarelere doğru yetki devriyle yeni bir boyut kazanmıştır. Ardından da uygulamaların bir bölümü merkezi veya yerel kamu birimlerince yerine getirilmesinin yanı sıra hizmet sunumu yerine hizmet satın alma perspektifiyle özel kesime devredilmeye başlanmıştır. Bu bağlamda sosyal hizmet mesleğini

icra eden sosyal çalışmacıların da istihdamında kamu dışında özel kesimin bir seçenek haline dönüşümü, süreç olarak yaşanmaktadır. Dolayısıyla da sosyal çalışmacılar iş piyasasındaki emek arzı bileşeni içerisindeki yerlerini almışlardır. Her geçen gün de ağırlıkları artmaktadır.

Tekirdağ ili incelendiğinde çocuk ve özellikle de yaşlı nüfusta ciddi artışın yaşandığı, aynı zamanda da süratli göç alış yaşayan özelliğe sahiptir. Aynı zamanda mesleki risklerin en yüksek düzeyde gerçekleştiği sanayi sektörünün üretimdeki payı Türkiye ortalamasının neredeyse iki katına ulaşarak il ekonomisinde yarından fazlaya ulaşmış konumdadır. Formel istihdamın enformel istihdamı da beraberinde getireceği ikili iş piyasası yapısının yoğun olduğu sektörlerin başında da sanayi sektörünün olduğu gerçeği de eklendiğinde, iş piyasasında da ciddi düzeyde dezavantajlı kesimin var olacağı açıktır. Aynı zamanda evliliklerin ülke ortalamasının gerisinde, boşanmalarınsa ülke ortalamasının üzerinde olduğu bir aile yapısına sahip il olma özelliği de mevcuttur. Keza intihar eğilimi de ülke bütününe oldukça üzerindedir.

Böylesi bir kompozisyon içerisinde Tekirdağ il özelinde sosyal çalışmacılara duyulacak ihtiyacın ülke geneline göre daha fazla olacağı açıktır. Bu bağlamda sosyal hizmet faaliyetlerinde özel kesim uygulamalarının ve 2017 yılı için kamu taşeron şirketleri kanalıyla istihdam edilen sosyal hizmet uygulayıcılarının sayısal olarak ülke genelinin oldukça üzerinde gerçekleşmesi, beklenen bir durumdur. Ancak 4-1/a kapsamında istihdam olunan sosyal hizmet faaliyet alanındakilerin sayısı beklenen düzeylerin son derece gerisindedir. Bölgesel uzmanlaşmada düşük uzmanlaşma kısıdını oluşturan 0,7'lik katsayı değerine dahi ulaşamamıştır. Ancak son on yıllık dönemde yaşanan gelişim, umut vericidir. Bu faaliyet alanındaki istihdamda ülke bütününde yaşanan artışın iki katına ulaşarak 32 kata yaklaşan bir büyüme performansı sergilenmiştir. Ancak bölgesel uzmanlaşma alt kısıdını oluşturan 0,7'ye dahi ulaşamaması, potansiyelin henüz oldukça altında bir faaliyet alanı istihdamının varlığını desteklemektedir. Çalışma kapsamında elde edilen bulgular, Tekirdağ il özelindeki ekonomik ve sosyal yapı da dikkate alındığında, süratli artışın yaşandığı sosyal hizmet faaliyet alanında istihdam olunanların sayısal artışının çok süratli şekilde süreceğini desteklemektedir.

KAYNAKÇA

- ACAR, H. ve ÇAMUR DUYAN, G. (2003), Dünyada Sosyal Hizmet Mesleğinin Ortaya Çıkışı ve Gelişimi, *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 14 (1), 1-19.
- AKOZAN, F. (1969), Türk Külliyesi, *Vakıflar Dergisi*, 9, 303-309.
- ALAKAVUKLAR, O.N., KILIÇASLAN, S. ve BAĞIŞ ÖZTÜRK, E. (2009), Türkiye'de Hayırseverlikten Kurumsal Sosyal Sorumluluğa Geçiş: Bir Kurumsal Değişim Öyküsü, *Yönetim Araştırmaları Dergisi*, 9 (2): 103-143.
- ATEŞ, İ. (1982), Hayri ve Sosyal Hizmetler Açısından Vakıflar, *Vakıflar Dergisi*, 15, 55-88.
- AYDIN, H. (2009), Avrupa Birliği'ne Uyum Çabaları Ekseninde Yerel Yönetimler ve Sosyal Hizmetler İlişkisi, *Türk İdare Dergisi*, 465, 27-43.
- AYMAN GÜLER, B. (2006), Sosyal Devlet ve Yerelleşme, *Memleket Siyaset Yönetim*, 2, 29-43.
- BAŞER, D., KALAYCI KIRLIOĞUZ, H.İ. ve KIRLIOĞLU, M. (2017), Sosyal Hizmet ve Bauman: Sosyal Adalet, *Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 10 (2), 1007-1020.
- BERGER, H. (2006), Tanzimat'a Yeni Bir Bakış: Kudüs Vilayeti, Çeviren Hakan Kaynar, s.153-168, Hazırlayanlar: Mehmet Seyitdanlıoğlu ve Halil İnalçık, *Tanzimat Değişim Sürecinde Osmanlı İmparatorluğu*, Phoenix Yayınevi, Ankara.
- ÇİFTÇİ, M. (2011). Osmanlı İmparatorluğu döneminde özel mülkiyet ve yapısal özellikleri. *Turkish Studies*, 6 (3), 623-644.
- ÇİFTÇİ, M. (2018a). Trakya Alt Bölgesindeki Faaliyet Gruplarında İstihdama Dayalı Bölgesel Kümelene, *Diyalektolog Dergisi*, 17: 1-15.
- ÇİFTÇİ, M. (2018B), Türkiye'de Bölgelerarası Sektörel Verimliliğin Analizi, *İşletme Araştırmaları Dergisi*, 10 (1), 551-580.
- ÇİFTÇİ, M. (2018c), Türkiye'de Akademik İstihdamda Bölgesel Uzmanlaşma, Akademik İş Piyasası ve Öğretim Üyesi Rotasyonu, *EKEV Akademi Dergisi*, 73, 233-262.

- ERDOĞAN, M. Murat (2014), *Türkiye'deki Suriyeliler: Toplumsal Kabul ve Uyum*, Hacettepe Üniversitesi Göç ve Siyaset Araştırmaları Merkezi, Ankara.
- FRANCO, S., MURCIEGO, A. ve WILSON, J. R., (2014), Methodology and Findings Report for Correlation Analysis Between Cluster Strength and Competitiveness Indicators, *European Cluster Observatory Report*, European Commission.
- GÖKBAYRAK, Ş. (2010). Türkiye'de Sosyal Güvenliğin Dönüşümü, *Çalışma ve Toplum*, 25, 141-162.
- GÖKÇEARSLAN ÇİFÇİ, E. ve GÖNEN, E. (2011). Sosyal Hizmet Uygulamalarında Etik Karar Verme Süreci, *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 22 (2), 149-160.
- İNALCIK, H. (2004), *Osmanlı İmparatorluğu'nun Ekonomik ve Sosyal Tarihi (1300-1600)*, Cilt 1. 2. Baskı, Eren Yayınları, İstanbul.
- İNALCIK, H. (2015), *Tarihe Düşülen Notlar*, Cilt 1. Editörler: Zeynep Berktaş ve Ümran Tüzün, 2. Baskı, Timaş Yayınları, İstanbul.
- İNALCIK, H. (2016), *Akademik Ders Notları (1938-1986) Timur*, İnkılap Tarihi, Timaş Yayınları, İstanbul.
- KARATAŞ, Z. (2015), Sosyal Hizmet Tarihi-Osmanlı Devleti'nde Korunmaya Muhtaç Çocuklara Yönelik Sosyal Hizmet Uygulamalar, *Manevi Temelli Sosyal Hizmet Araştırmaları Dergisi*, 1 (1), 16-31.
- MALMBERG, A. ve P. MASKELL (2002), The Elusive Concept of Localization Economies: Towards a Knowledge-Based Theory of Spatial Clustering, *Environment and Planning A*, 34 (3), 429-449.
- MAVİLİ AKTAŞ, A. (2000), Kriz Döneminde Sosyal Refah Hizmetleri ve Hizmet Organizasyonlarının Değerlendirilmesi, *Kriz Dergisi*, 8 (2), 27-37.
- MILLER, M. M., L. J., GIBSON ve WRIGHT, N. G. (1991), Location Quotient: A Basic Tool for Economic Development Analysis, *Economic Development Review*, 9 (2), 65-68.
- ÖZATEŞ, Ö.S. (2010), Sosyal Hizmet Etiğinin Felsefi Temelleri, *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 2(1), 85-97.
- SGK (2011), *Kanuna Göre 4/1-(a) ve 4/1-(b) Kapsamındaki Sigortalıların Tahsis İşlemleri Genelgesi*, Genelge no: 2011/58.

SGK, (2008-2018), İstatistik Yıllığı (2008-2017), 30.06.2019 tarihinde http://www.sgk.gov.tr/wps/portal/sgk/tkurumsal/istatistik/sgk_istatistik_yilliklari adresinden alındı.

Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu, Kanun no. 5510, Kabul tarihi 31/05/2006, Sayı: 26200.

ŞENER, Ü. (2012), *6284 Sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Yönelik Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun Ne Getiriyor?* TEPAV Değerlendirme Notu, Ankara.

T.C. İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü (2017), *2016 Türkiye Göç Raporu*, Ankara.

T.C. İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü (2018), *2017 Türkiye Göç Raporu*, Ankara.

T.C. İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, 18.07.2019 tarihinde https://www.goc.gov.tr/icerik3/gecici-koruma_363_378_4713 adresinden alındı.

T.C. Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğü (2011), *SHÇEK'in GAP Bölgesinde Yapısı ve İşleyişi Araştırması Nihai Rapor*, Ankara.

TABAKOĞLU, A. (2012), *Türkiye İktisat Tarihi*, 11. Baskı, Dergah Yayınları, İstanbul.

TUFAN, B., ÖZGÜR SAYAR, Ö. ve KOÇYILDIRIM, G. (2009). Sosyal Bir Hak Olarak Sosyal Hizmet. s. 76-86, *Uluslararası Sosyal Haklar Sempozyumu 22-23 Ekim 2009 Antalya-Bildiriler Kitabı*, Belediye-İş Sendikası Yayını, Ankara.

TUIK (2012), *İntihar İstatistikleri 2011*, Ankara.

TUIK, *Boşanma Sayısı ve Kaba Boşanma Hızı*, 02.11.2018 tarihinde <https://biruni.tuik.gov.tr/ilgosterge/?locale=tr> adresinden alındı.

TUIK, *Evlenme Sayısı ve Kaba Evlenme Hızı*, 02.11.2018 tarihinde <https://biruni.tuik.gov.tr/ilgosterge/?locale=tr> adresinden alındı.

TUIK, *İbbs-Düzey1, İbbs-Düzey2, İl Ve İlçe Nüfusları*, 02.11.2018 tarihinde <https://biruni.tuik.gov.tr/medas/?kn=119&locale=tr> adresinden alındı.

TUIK, *İl Bazında Gayrisafi Yurtiçi Hasıla, iktisadi faaliyet kollarına göre, NACE Rev.2, 2004-2014*, 18.01.2018 tarihinde

<https://biruni.tuik.gov.tr/bolgeselistatistik/sorguSayfa.do?target=tablo>

adresinden alındı.

TUİK, *İllerin Aldığı, Verdiği Göç, Net Göç ve Net Göç Hızı, 1980-2017*, 02.11.2018 tarihinde <http://www.tuik.gov.tr/UstMenu.do?metod=temelist> adresinden alındı.

TUNCAY, T. ve İL S. (2009), Sosyal Hizmet Uygulamasında Empatiyi Yeniden Düşünmek. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 20 (2), 39-56.

YOLCUOĞLU, İ.G. (2012),. Türkiye’de Sosyal Politika ve Sosyal Hizmetlerin Geliştirilmesi, *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 23(2), 145-158.